

הגן שהתחנכתי בו היה גן פרטי של השכונה. הוא היה בקומה הראשונה בביתה הפרטי של בעלת הגן. קראו לה 'חנה השמנה' והיא נחשבה למוסד. היום, כרופא, אני יכול להגיד ש'שמנה' זה בעצם אנדרסטייטמנט. היא הייתה אישה גדולה מאוד, שנהגה ללכת עם שמלה שנראתה כמו כותונת לילה, מעין אוהל שיורד מלמעלה עד למטה, בלי קפלים, בלי טליה, משהו מאוד פשוט. העוזרת גנתי היה בעלה, שמו היה עדש, והוא היה יהודי נמוך, רוה, קטן ומצומק. כשאני נזכר בזה, זה נראה לי אחד הדברים הכי גרוטסקיים שיכולים להיות.

"אם ילד היה בוכה בגן, הגננת חנה הייתה לוקחת אותו בזרועותיה ואז לא היו רואים אותו, הוא היה נמוג בין קפלי השומן. בגלל כובד משקלה היא הייתה יושבת על שרפרף קטן, שבקושי יכלה לקום ממנו. היא הייתה יושבת על הכיסאות של הילדים, כיסאות בלי משענת, ונהגה לשבת נמוך, לצדם. אגב, היא לא הייתה כל כך מבוגרת. היה לה בן בגילי, מאיר.

"בתקופה ההיא לא היו גנים שחולקו לפי הגילאים השונים לפעוטון או גנון. היה גן ילדים, והוא, היו שם ילדים בני גילים שונים. אני מדבר על תל אביב הקטנה שלפני 67 שנים. סיפרו לנו סיפורים ושרנו שירים. אני זוכר שבאחד הטקסים היה שיר 'יש מים ויש אש ואנחנו מכבי האש', ואני זוכר את עצמי עם צינור מים עושה זליף זלוף לכל הכיוונים. ספרי הילדים היו 'גן גני' ו'הדובון בלע סבון'.

"זו הייתה תקופת הצנע, לא היה יותר מדי מה לאכול. אני לא חושב שאפילו אכלנו בגן. גרתי בבית הסמוך לגן, ולפעמים היינו יורדים לחצר. היה שם ארגז חול בגודל של מטר וחצי על מטר וחצי, ואני חושב שאני אפילו מגזים בגודל שלו. לשם נכנסו שלושים ילדים. זאת הייתה חוויה, ואני זוכר אותה כשמחה וחיובית.

"כל חג היו הפעילויות סביב החג. בפסח היינו מכינים מצות, בחנוכה היו סופגניות. הכנו הכל בתנאים של אז, שהיו דלים, אבל זה זכור לי כחוויה לידותית נחמדה. לא היו פלאי הטכנולוגיה שהיו היום.

"אני זוכר שהיו לנו בובות מעץ. בילדותי, החוכמה הייתה לבנות קורקינט, היינו בונים קורקינט בעצמנו. בנינו כל מה ששימח אותנו. ילדים, בשביל לשחק ולהינות צריכים חום, אהבה, יחס. יש הורים שקונים לילד שלהם צעצועים מארצות הברית במאות דולרים ובסוף הילד נתקע על בקבוק פלסטיק חצי שבור, יושב ומגלגל אותו. החוכמה היא לפתח בילד יצירתיות, לתת לו לחשוב בעצמו ולפתח דברים לבד.

"כילד הייתי די חנון, לא הייתי ילד שרוב עם ילדים אחדים. שיחקתי, אבל לא בכדורגל. לא הייתי אף פעם איש של ספורט, אבל הייתי בתנועת נוער מגיל צעיר מאוד.

"מדי פעם אני פוגש את בוגרי 'גן חנה השמנה', שהיה ברחוב גוטליב פינת הירשנברג. מהגן הזה יצאו כמה פרופסורים - פרופ' רפי רוס, סגן נשיא הטכניון, פרופ' אריה אורנשטיין, שניהל את המחלקה לכירורגיה פלסטית בתל השומר, ועוד כמה, שהיו בני המחזור שלי. "במשקפיים שיש לי היום לא חוכמה להעיר על ההתנהלות בגן, שהתרחשה לפני כל כך הרבה זמן. הגננת חנה נתנה כל מה שהיא יכלה לתת, והנה, יצאו מהגן דברים טובים וזה מדבר בעד עצמו".

כשפרופ' רפי קרסו מתבקש להעניק את המלצותיו לעוסקים בחינוך לגיל הרך, הוא בוחר להתחיל דווקא בתחום שאינו קשור בתחום הבריאות.

"אם ילד היה בוכה בגן, הגננת חנה הייתה לוקחת אותו בזרועותיה ואז לא היו רואים אותו, הוא היה נמוג בין קפלי השומן. בגלל כובד משקלה היא הייתה יושבת על שרפרף קטן, שבקושי יכלה לקום ממנו"

"צריך ללמד את הילדים עד כמה שאפשר להיות סובלניים ולקבל את השונה. צריך להתחיל את זה בגיל הרך", הוא אומר ומוסיף: "אין תחליף לחום ואהבה, אבל זה לא חייב להיות ההורה הביולוגי דווקא. אני רואה זוגות שכשהילד נולד הם מוציאים מהפה שלהם רק כדי לתת לו, אבל כשהם מתגרשים ברגל גסה הם רומסים אותו, משמיצים בפניו זה את זה. אנשים לא מבינים את הטראומות האלה. העולם של הילדים הוא עולם אכזר, הם רבים אחד עם השני, משפילים אחד את השני. האמת, גם ילד בן 60 צריך חום, אהבה ויחס".

בתחום התזונה, פרופ' קרסו ממליץ "לנסות להרגיל את הילדים מגיל צעיר לאוכל בריא, לדברים שיהיו טובים ובריאים, ולא לדחוף להם חטיפים שמורכבים

מבוטנים וחומצות שומן רוויות. זה גורם גם לאלרגיות, הן לבוטנים והן למרכיבים אחרים. אני ממליץ גם להרגיל אותם לשתות מים ולא משקאות ממותקים. חשוב לתת להם להרגיש את הטעם הטוב של המים".

פרופ' קרסו מזהיר מפני הידבקות במחלות שנובעת מהרגלי היגיינה שונים בגיל הרך. "חלק גדול מהווירוסים הם הדבקות שקשורות לרוק, וילדים הרי מכניסים צעצועים לפה. בעיית ההיגיינה היא לא כמו אצל מבוגרים. אני תמיד אומר, שכשילד נכנס לגן בפעם הראשונה, אם בגן יש 30 ילדים הוא יהיה חולה 30 פעם. אבל זה טוב, כי זה מרגיל את מערכת החיסון להכיר וירוסים שונים. ועדיין, אני מזהיר - אין לשלוח ילד חולה לגן. שהגננת תגיד להורים: 'קחו אותו הביתה'".

וכמו מומחים אחרים, פרופ' קרסו מאמין שחשוב להסביר לילדים מדוע יש לשמור על היגיינה ולאכול בריא. "בפירוש יש להסביר להם הכל", הוא חורך. "ילדים מבינים, הם בור סוד שלא מאבד טיפה". ■

פרופ' רפי קרסו מספר על "גן חנה השמנה" בתל אביב של ראשית המדינה ותקופת הצנע, כאשר ספרי הילדים היו "גן גני" ו"הדובון בלע סבון", אוכל היה במשורה, וכולם בנו לעצמם את הצעצועים